

Mehmet Rifat

Yazınsal Metin Üstüne
Araştırmalar

İnceleme

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: KIRKBEŞ YIL SONRA.....	7
GELENEKSEL ELEŞTİRİDEN YAPI KAVRAMINA.....	9
YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM ve YAZINSALLIK SORUNLARI	15
METİNSEL ÇÖZÜMLEME ve OKUMA BİRİMLERİ	37
YAZINSAL METİNDE DİL ve ÇOĞULANLAMAMA.....	43
YAZINSAL METİNDE DIŞ GERÇEĞİ ARAMA YÜZEYSELLİĞİ.....	47
TERİMLER	51
KAYNAKÇA	57
ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	61

ÖNSÖZ

KIRKBEŞ YIL SONRA

1976'da metin kuramıyla ilgili olarak yayımlanan ilk kitabımdı bu. Özellikle 1973'ten başlayarak sürdürmekte olduğum doktora çalışmalarımın bir bakıma doğal uzantısıydı. Aradan geçen yıllarda aynı alanda birçok kitap yayımladım, bakış açım kalkış noktasına dayanarak ilerledi, ama başlangıçta benimsemiş olduğum ilkelerle çelişen bir gelişme de yaşamadım. Akan süre içinde kullanmış olduğum birçok terim yerine oturmuş, daha saydam hale gelmişti; öneri niteliğindeki birkaç terimi de dar bir bilimsel çevre dışına çıkamadığı için zorunlu olarak değiştirmiştım.

Kitabı dönem dönem terimsel açıdan gözden geçirip yeniden yayımlamayı hep düşündüm, ama nedense hep biraz daha beklemeyi yeğledim. Ancak, ilgili okurların kitaba yıllardır ulaşamamasını, son birkaç yıldır da kimi araştırmacılar ile eleştirmenlerin bu çalışmaya göndermede bulunmalarını dikkate alarak, kırkbeş yıl sonra, terimsel açıdan gözden geçirilmiş bir ikinci baskıyı gerçekleştirmeye karar verdim.

İlk olarak da Fransızca "texte littéraire" kavramı karşılığında önerdiğim, ama dar bir çevre dışında yaygınlık kazanamayan "yazınsal betik" terimini "yazınsal metin" deyişile değiştirdim (sonradan yayımladığım kitaplarımda bu deyişi kullandığım gibi yer yer "edebiyat metni" terimine de yer verdim). Bunun dışında Fransızca'da o yıllarda bir anlatıbilim kavramı olarak dolaşıma yoğun biçimde giren "discours" teri-

mi için ben de “söylev”i kullanmışım. Ancak “nutuk” ile karışımaya yol açacağı için sonradan “söylem” terimini yeğledim. “Style” ile “stylistique” karşılığında kullandığım “deyiş” ile “deyişbilim” terimleri yerine de kullanım sıklıkları daha fazla olduğu için “üslup” ile “üslupbilim” terimlerine başvurduğum (bazı metinlerimde, terimsel akışın yaygınlığına göre “biçem” ile “biçembilim”e de yer verdim). Ayrıca dilbilimdeki “distributionnalisme” akımı için kullanmış olduğum “dağıtımcılık”ı “dağılımcılık”la değiştirdim. “Référent” için de, giderek yerleşik kıldığım “gönderge” deyişine yöneldim. Bunlar terimsel açıdan yaptığım başlıca değişikliklerdi.

Ama hemen belirteyim, kitabı gözden geçirirken, içerik açısından, yönlemsel açıdan, bakış açısı bakımından bir değişikliğe gitmedim, gitme gereği de duymadım. Yalnızca düzen olarak, bölüm sonlarına konmuş notları sayfa altlarına alarak dipnot kullanımını uyguladım. Bu dipnotlarda da gerekli gördüğümde yeni yayınları ayrıca belirttim. Bir iki yerde de anlamı daha belirgin kılacak küçük anlatımsal/yazısal eklemeler yaptım.

Kırkbeş yıl iki okur kuşağı sayılır. Şimdi onları, özellikle de aralarındaki ilgili, meraklı okurları yeniden selamlıyor *Yazınsal Metin Üstüne Araştırmalar*.

*Mehmet Rifat
Beylerbeyi, Temmuz 2021.*